

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi uredb (EU) št. 1227/2011 in (EU) 2019/942 za izboljšanje zaščite Unije pred tržno manipulacijo na veleprodajnem energetskem trgu

(COM(2023) 147 final)

(2023/C 293/20)

Poročevalka: **Alena MASTANTUONO**

Soporočevalec: **Lutz RIBBE**

Zaprosilo	Svet Evropske unije, 31. 3. 2023 Evropski parlament, 29. 3. 2023
Pravna podlaga	člen 194(2) in člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	16. 5. 2023
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	14. 6. 2023
Plenarno zasedanje št.	579
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	217/5/5

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) ponavlja svoje stališče, ki ga je izrazil v več prejšnjih mnenjih, da je nujno izboljšati pogoje za boljše delovanje trgov energije, hkrati pa obravnavati tržno manipulacijo in druge pojave, ki izkrivljajo trge in negativno vplivajo na podjetja, gospodinjstva in celotno družbo.

1.2 Glede na to EESO pozdravlja glavni cilj predlagane uredbe, tj. okrepitev spremljanja in povečanje preglednosti veleprodajnih energetskih trgov. Vendar je že večkrat poudaril, da sta pred vsakršnim nadaljnjim ukrepanjem potrebni temeljita razprava in analiza učinka.

1.3 EESO zato obžaluje, da o predlogih za zasnovo trga električne energije niso bila organizirana obsežna posvetovanja in niso bile pripravljene ocene učinka. Meni, da nobena reforma ne sme biti pre nagljena in da so javna posvetovanja ter ocene učinka dragoceno orodje v zakonodajnem postopku.

1.4 Komisija v opisu okvira politike predlagane uredbe opozarja na zaskrbljenost potrošnikov, industrije in vlagateljev zaradi izpostavljenosti nestanovitnim kratkoročnim cenam, ki jih povzročajo visoke cene fosilnih goriv. Vendar manjka ustrezna analiza zlorabe tržne moči in tržne manipulacije. V prihodnje sta potrebna stalno spremljanje in analiza, da bo mogoče ustrezne ukrepe in zakonodajne odzive pripraviti pravočasno in na trdni podlagi.

1.5 EESO opozarja na pomen sodelovanja med organi pri odkrivanju in obravnavanju tržne manipulacije ter se zavzema za to, da bi bilo to sodelovanje tesnejše in da bi si organi, pristojni za področje energije in konkurenco, ter finančni regulativni organi izmenjevali informacije. V tem duhu pozdravlja uskladitev opredelitev notranjih informacij in tržne manipulacije s pravili o finančnih trgih.

1.6 EESO opozarja tudi na pomen sodelovanja med nacionalnimi organi in organi na ravni EU. Poudarja, da je treba poskrbeti za ustrezno in učinkovito razdelitev nalog med nacionalnimi regulativnimi organi in Agencijo Evropske unije za sodelovanje energetskih regulatorjev (ACER). Pri krepitvi pristojnosti te agencije je treba upoštevati njene zmogljivosti in pogoje, v katerih deluje, pa tudi njene omejitve zaradi nacionalnih pristojnosti, npr. glede kazenske odgovornosti. Poleg tega njene večje pristojnosti ne smejo biti nadomestilo za jasnejša in bolj usklajena pravila za nadzor trga, ki je naloga nacionalnih oblasti.

1.7 EESO sicer poudarja, da je treba izboljšati kakovost podatkov in preglednost trgovanja, vendar je pomembno tudi, da so podatki, informacijski procesi in zahteve racionalizirani, da se upravno breme čim bolj zmanjša. Poudarja, da nova pravila, ki se sprejemajo za razvoj trga, ne smejo odvracati novih udeležencev. Glede novih zahtev za algoritemsko trgovanje meni, da bi predlog lahko prispeval k neenakim konkurenčnim pogojem za udeležence na trgu po vsej EU, saj je odločitev o tem, kako pogosto je treba sporočati informacije, popolnoma prepuščena nacionalni ravni. EESO poziva k sorazmernosti pri sporočanju podatkov in spoštovanju načela „samo enkrat“. Namen revizije bi moral biti ustvariti pregleden in nediskriminatoren sistem ter preprečiti zlorabo zbranih podatkov.

2. Ozadje in povzetek

2.1 Cilj predlagane uredbe (v nadaljnjem besedilu: predlog) je izboljšati zaščito EU pred tržno manipulacijo na veleprodajnem energetskega trgu. V ta namen se predlagajo spremembe Uredbe (EU) št. 1277/2011 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽¹⁾ (uredba REMIT) in Uredbe (EU) 2019/942 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽²⁾ (uredba o ACER).

2.2 Predlog je del širšega svežnja ukrepov, ki jih predlaga Komisija za reformo zasnovne trga električne energije, katere namen je pospešiti uvajanje energije iz obnovljivih virov, zaščititi potrošnike pred nenadnim porastom cen energije in manipulacijo ter povečati konkurenčnost industrije. Poleg tega je predlog preko finančnih instrumentov, kot so izvedeni finančni instrumenti na področju energije, povezan z zakonodajo o finančnih trgih (zlasti uredbo o zlorabi trga).

2.3 Predlog tako udeležencem na trgu kot organom nalaga obveznosti. Osredotoča se na procese, kot so zbiranje in obdelava podatkov, poročanje, izmenjava in razkritje informacij ter preiskovanje dejanj in kazni. Poleg tega se predlagajo spremembe opredelitev, in sicer se med drugim predlaga naslednje:

- opredelitvi tržne manipulacije in notranjih informacij se pojasni in prilagodi uredbi o zlorabi trga. Opredelitev veleprodajnega energetskega proizvoda se razširi in zajema tudi oddajo naročil za trgovanje v tretjih državah, ki sodelujejo pri enotnem spajanju trgov Unije za dan vnaprej in znotraj dneva, katere rezultat bi lahko bila dobava v Uniji;
- zbiranje podatkov se razširi tako, da se vključijo novi izravnalni trgi, pa tudi algoritemsko trgovanje. Nacionalni regulativni organ lahko od udeleženca na trgu zahteva, da predloži opis nekaterih vidikov, kot so strategije algoritemskega trgovanja, ki jih uporablja, ter ukrepi za nadzor skladnosti s predpisi in tveganj;
- predlagajo se posebna pravila za udeležence na trgu UZP (utekočinjenega zemeljskega plina), ki ACER posredujejo podatke, ta pa mora pripraviti in objaviti dnevno oceno cene UZP in referenčne vrednosti za UZP;
- notranje informacije se ACER razkrijejo preko platform za notranje informacije, informacije o transakcijah pa se posredujejo preko registriranih mehanizmov poročanja. Dovoljenja za te platforme in mehanizme izda ACER;
- nacionalni organi in ACER si morajo redno izmenjavati informacije o domnevnih kršitvah veleprodajnih energetskih proizvodov. Poleg tega se v predlogu poziva k sodelovanju med različnimi nacionalnimi organi: energetskimi regulatorji, organi, pristojnimi za finančne trge in konkurenco, ter davčnimi organi. Enako na ravni EU velja za ACER in Evropski organ za vrednostne papirje in trge (ESMA). Nacionalni regulativni organi so pristojni za preiskovanje kakršnih koli veleprodajnih energetskih proizvodov na njihovih trgih ne glede na to, kje ima udeleženec na trgu prebivališče ali sedež;
- vloga ACER pri nadzoru in pregonu dejavnosti v skladu z uredbo REMIT se okrepi. Cilj je pravilno preiskovanje domnevnih kršitev, ki jih zagrešijo udeleženci na trgu s sedežem zunaj EU, in usklajevanje preiskav, zlasti v čezmejnih primerih. ACER je poleg tega pristojna za izvajanje inšpekcijskih pregledov na kraju samem, pri čemer ji pomagajo nacionalni regulativni organi;

⁽¹⁾ Uredba (EU) št. 1277/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o celovitosti in preglednosti veleprodajnega energetskega trga (UL L 326, 8.12.2011, str. 1).

⁽²⁾ Uredba (EU) 2019/942 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o ustanovitvi Agencije Evropske unije za sodelovanje energetskih regulatorjev (UL L 158, 14.6.2019, str. 22).

- predlaga se tudi uskladitev kazni, ki jih je treba uvesti na nacionalni ravni, vključno s kaznimi zaradi kršitev uredbe REMIT.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO pozdravlja, da je Evropska komisija upoštevala njegov poziv k pregledu uredbe REMIT. Poudarja, da je treba pri reviziji določiti okvir za zmanjšanje tveganj zlorabe trga, in sicer s povečanjem preglednosti trga in izboljšanjem kakovosti tržnih podatkov. Splošni cilj bi moral biti ublažiti izkrivljajoče učinke na določanje cen, ki so posledica možnih zlorab trga in špekulacij. Hkrati je treba nameniti pozornost oviram za likvidnost trga in za vstop nanj, ki lahko vplivajo na nove akterje na trgu. Jasna pravila o trgih so nujna, vendar bi morala krepiti konkurenco, ne pa je ovirati. EESO poudarja, da energija ni zgolj blago kot vsi ostali proizvodi; je bistven element našega ekonomskega in socialnega sistema ter ima tako značilnosti javne dobrine, zato bi morala biti dostopna vsem.

3.2 Več držav članic je vzpostavilo platforme za preglednost trga, Evropska mreža operaterjev prenosnih sistemov (ENTSO) pa upravlja evropsko platformo. Toda sistematične analize podatkov, ki so na voljo na teh platformah, in seznanjenost javnosti z njimi bi potrošnikom in manjšim udeležencem na trgu omogočile, da bolje razumejo nepravilnosti in se odzovejo nanje.

3.3 EESO pozdravlja glavni cilj predloga, ki je obravnava tržne manipulacije na energetskih trgih in zaščita pred njo. Meni, da je treba v ta namen učinkovito in pregledno spremljati dejavnosti na trgu. Podpira dejstvo, da revizija uredbe REMIT dopolnjuje vrsto ukrepov EU proti različnim oblikam špekulacij na trgu EU, kot so ukrepi za preprečevanje manipulacije, pri kateri se zaloge plina v skladiščih ne polnijo. Podpira tudi predlog, da se opredelitev veleprodajnih energetskih proizvodov razširi tako, da je vanjo vključena oddaja naročil za trgovanje v tretjih državah z možno dobavo v EU.

3.4 EESO poudarja, da so na nacionalni ravni potrebna prizadevanja in previdnost, ter spodbuja nacionalne organe, naj čim bolj sodelujejo s svojimi partnerji v drugih državah članicah in z evropskimi regulatorji. Samo tako bo delo uspešno.

3.5 EESO je že večkrat poudaril, da sta pred vsakršnim nadaljnjim ukrepanjem potrebni temeljita razprava in analiza učinka⁽⁷⁾. Čeprav se zaveda, da takšna zahteva podaljšuje postopke, opozarja na potrebo po boljšem pravnem urejanju. Zato obžaluje, da o predlogih za zasnovo trga električne energije niso bila organizirana obsežna posvetovanja in niso bile pripravljene ocene učinka. Seznanjen je z delovnim dokumentom služb Komisije, vendar poudarja, da se pri tej vrsti dokumenta ne izvede isti postopek kot pri ocenah učinka. S tega vidika poudarja, da morajo biti novi ukrepi skladni z načelom sorazmernosti, akterji na trgu pa ne smejo biti preobremenjeni s poročanjem.

4. Posebne ugotovitve

4.1 EESO pozdravlja razvoj sistema za pripravo in objavo ocen cene in referenčnih vrednosti UZP.

4.2 Sicer poudarja, da je treba izboljšati kakovost podatkov in preglednost trgovanja, vendar je pomembno tudi, da so podatki, informacijski procesi in zahteve racionalizirani, da se upravno breme čim bolj zmanjša. Glede novih zahtev za algoritemsko trgovanje meni, da bi predlog lahko prispeval k neenakim konkurenčnim pogojem za udeležence na trgu po vsej EU, saj je odločitev o tem, kako pogosto je treba sporočati informacije, popolnoma prepuščena nacionalni ravni.

4.3 EESO podpira tesnejše sodelovanje in izmenjavo informacij med organi, ki delujejo na področjih energije, konkurence in finančne regulacije. V tem duhu pozdravlja uskladitev opredelitev notranjih informacij in tržne manipulacije s pravili o finančnih trgih.

4.4 EESO opozarja tudi na pomen sodelovanja med nacionalnimi organi in organi na ravni EU. Hkrati je pomembno poskrbeti za ustrezno in učinkovito razdelitev nalog med nacionalnimi regulativnimi organi in ACER. Razširitev nadzornih pristojnosti ACER vzbuja pomisleke glede njenih zmožnosti, da opravi vse naloge, saj je že obvladovanje sedanje obširne agende izziv. Nacionalne organe je treba okrepiti in jim dati jasna pravila, ACER pa bi se morala osredotočiti na svojo vlogo koordinatorke.

⁽⁷⁾ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Kratkoročne intervencije na trgu energije in dolgoročne izboljšave zasnove trga električne energije – načrt za ukrepanje (COM(2022) 236 final) (UL C 75, 28.2.2023, str. 185).

4.5 Za izvajanje inšpekcij na kraju samem in izdajanje sklepov o kršitvah uredbe REMIT bi morala biti še naprej pristojna nacionalna raven, saj je določanje pogojev za kazensko odgovornost konec koncev v izključni pristojnosti držav članic.

4.6 EESO se strinja, da morajo biti kazni učinkovite, odvračilne in sorazmerne, ter ugotavlja, da so predlagane kazni za pravne in fizične osebe zelo visoke.

V Bruslju, 14. junija 2023

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Oliver RÖPKE
